

**TERMÉSZETVÉDELMI FENNTARTÁSI TERV
A GETE-HEGY ÉS KÖRNYÉKE
HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI
TERÜLETHEZ**

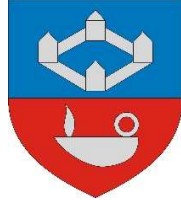
TOKODALTÁRÓ

2025. MÁRCIUS

*

Megrendelő:

TOKODALTÁRÓ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
2532 Tokodaltáró, József Attila u. 31.

*

Készítette:

ÖKO-DESIGN
KÖRNYEZETVÉDELMI BERUHÁZÓ ÉS TANÁCSADÓ KFT.
2890 Tata, Bacsó Béla út 58.

*

Felelős tervező, szerkesztő:

Dr. Musicz László
okl. építőmérnök, humánökológus
környezet- és természetvédelmi szakértő
SZTV, SZTjV, SzKV-vf, SzKV-hu, SZVV

*

Közreműködő munkatársak:

Veszelinov Ottó
környezet- és természetvédelmi szakértő

Dr. Musiczné Milinte Judit

TARTALOM

Előzmények.....	4
Tokodaltáró helyi jelentőségű természetvédelmi területeinek főbb adatai	4
Átfedés a HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel	6
A Natura 2000 fenntartási terv releváns vonatkozásai	6
A fenntartási terv nemzeti és vármegyei keretei	22
A településrendezési eszközök fenntartással összefüggő vonatkozásai	23
A fenntartás keretében javasolt főbb intézkedések	24
A fenntartás anyagi keretei	28
A fenntartás társadalmi vonatkozásai	28
A fenntartás monitorozása	29
1. Melléklet: védetté nyilvánított ingatlanok jegyzéke	30

Előzmények

Tokodaltáró Község Önkormányzata a település határában elterülő, természeti értékekben bővelkedő Gete-alja környéki terület védetté nyilvánítását kezdeményezte 2020-ban. A védetté nyilvánításhoz szükséges természetvédelmi kezelési tervet az Euronatur Bt. Állította össze, és ez alapján került sor a védetté nyilvánításra. A Képviselő-testület Gete-hegy és környéke elnevezéssel, a 13/2021. (IX.30.) önkormányzati rendelettel helyezte helyi oltalom alá a mintegy 205,7 hektár kiterjedésű területet.

Ezen önkormányzati rendelet törvényességi vizsgálata kapcsán a Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal KE/3/501-23/2024. iktatószámú levelében a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 55. § (1) bekezdése szerinti fenntartási terv elkészítését írta elő.

Jelen fenntartási tervet ennek jegyében készítette el az Öko-Design Kft.

Tokodaltáró helyi jelentőségű természetvédelmi területeinek főbb adatai

Gete-hegy és környéke helyi jelentőségű természetvédelmi terület

A helyi jelentőségű természetvédelmi terület 66 földrészletre terjed ki, melyek összes nagysága 205.7156 hektár. A Nagy-Gete északi oldalának védelem alá helyezését a múltja, természeti és kultúrtörténeti értékekben való gazdagsága (értékes növénytársulásai, védett állat és növényfajai, földvár), továbbá ezeken a területeken összpontosuló technikai sportok megannyi veszélyeztető hatása indokolta.

Az oltalom alá helyezett földrészleteken megtalálható több természetvédelemi szempontból fontos növénytársulás, ilyen a száraz tölgyes szálerdők, törmeléklejtő erdők, és sziklaerdők, molyhos tölgyes bokorerdők, bükkösök és gyertyános tölgyesek.

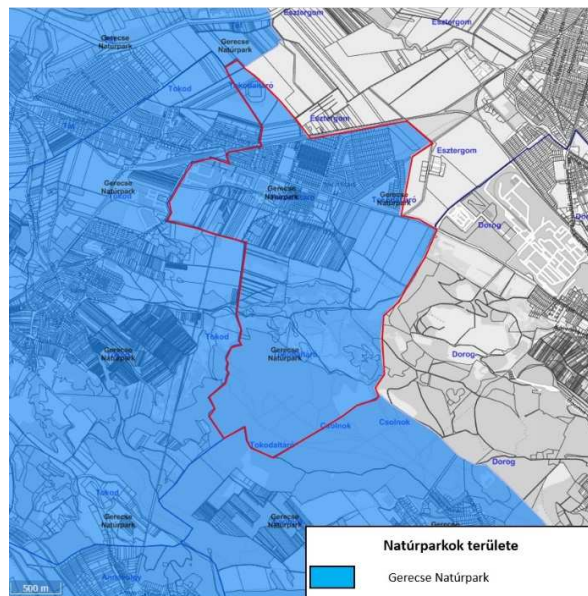
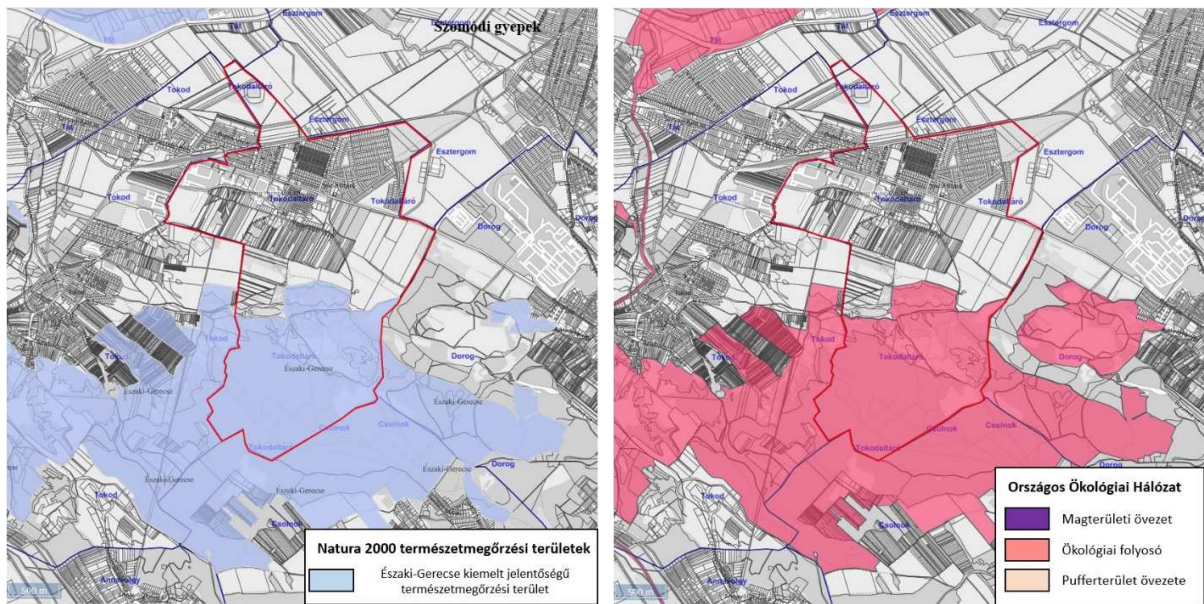
Külön kiemelendő élőhelytípusok a pannon gyertyános-tölgyesek, pannon molyhos-tölgyesek és a pannon homoki gyepek.

Külön kiemelendő a Tokodaltáró 0215/1 hrsz.-on található terület, ahol lápréti növénytársulások, nyír és fűz társulások fordulnak elő, megannyi védett botanikai értékkel. Ezek a fajok a vitézkosbor (*Orchis militaris*), tojásdad békakonty (*Listera ovata*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*). A fentebb említett fajok, bár védettek, országos szinten nem minősülnek különösen ritkának, viszont Gerecse és azon belül Észak-Kelet Gerecse

viszonylatban nem számítanak gyakorinak. Ugyancsak kiemelendő a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állomány is, ami szintén nem számít gyakori fajnak az Északkeleti-Gerecse területén.

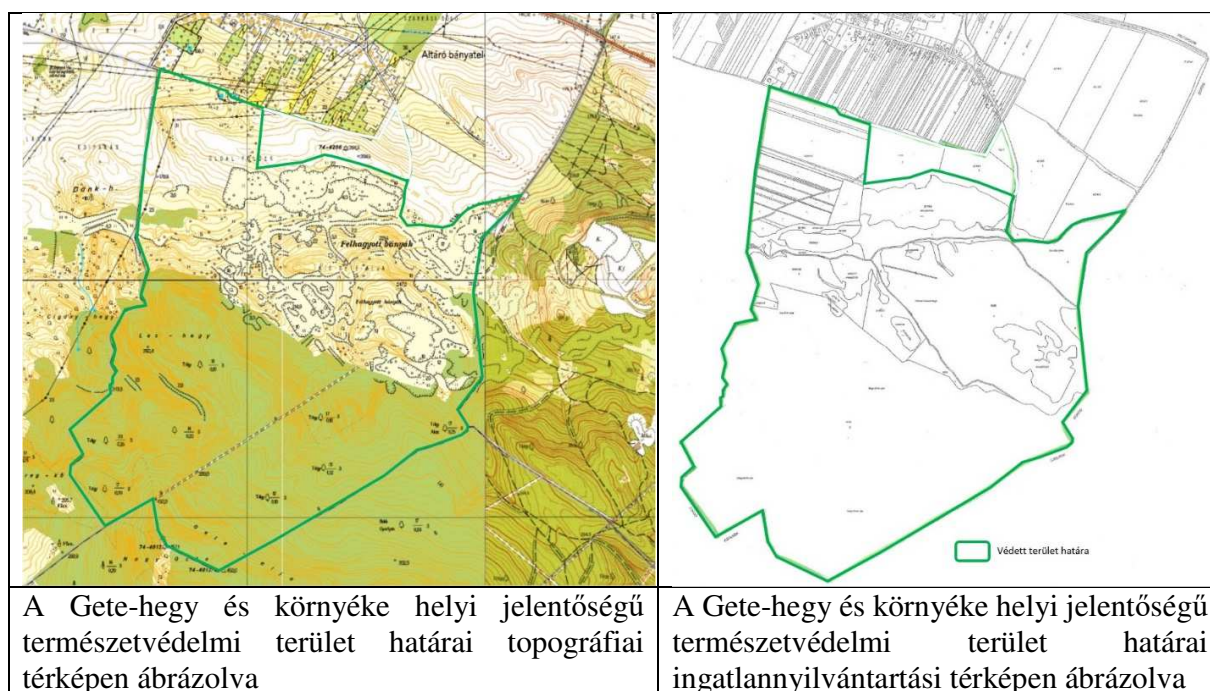
A terület védett értékeit jelentős mértékben veszélyeztetik a technikai sporttevékenységek, főként a terepmotorozás.

Tokodaltáró közigazgatási területét több természetvédelmi jogi jelleg is érinti. A Natura 2000 mellett az Országos Ökológiai Hálózat és a Gerecse Natúrpark területe.

Átfedés a HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel

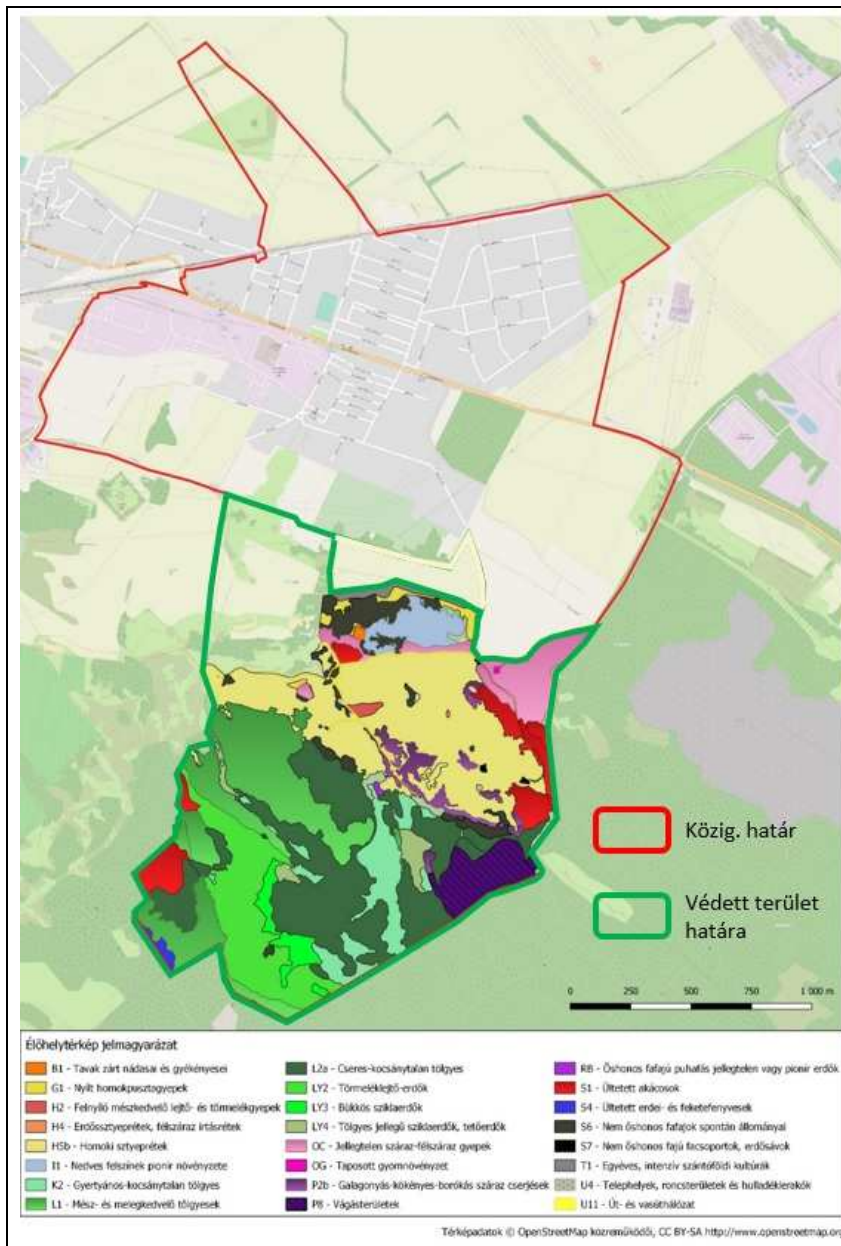
A HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kiterjedése 2687,12 hektár (ebből 201,37 ha esik Tokodaltáró közigazgatási területére). A Tokodaltáró külterületén levő, 2021-től helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánított Gete-hegy és környéke Természetvédelmi Terület kiterjedése 205,7156 hektár. Az 1. sz. mellékletben csatolt táblázatban bemutatjuk a helyi jelentőségű védett természeti terület egyes földrészleteit, illetve megadjuk, hogy ezek közül melyik élvez Natura 2000 besorolást. A táblázat adatai alapján a Gete-hegy és környéke TT területéből 175,2004 hektár egyúttal Natura 2000 besorolás alá tartozik. Ez a teljes terület 85,17%-a. A 205,7156 hektárból az önkormányzat tulajdonában áll 58,9575 hektár, ami a teljes helyi védett terület 28,66%-a, illetve további 91,6869 hektár a Magyar Állam tulajdonában áll, ami a helyi védett terület 44,57%-a. Összesítve Tokodaltáró település önkormányzata és a Magyar Állam a helyi védett területet alkotó ingatlanok 73,23%-nak tulajdonosa, így a Gete-hegy és környéke TT fenntartása nagyrészt ettől a kettő tulajdonostól függ.

A Natura 2000 fenntartási terv releváns vonatkozásai

A HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervét 2020-ban készítette el a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság. Az ebben foglaltak figyelembe vételével az alábbi megállapítások tehetők a Gete-hegy és környéke Természetvédelmi Területre vonatkozóan.

Élőhelytérkép

A Gete-hegy és környéke Természetvédelmi Területre 2020-ban elkészített természetvédelmi kezelési tervben szereplő élőhelytérképet mellékelt ábrán mutatjuk be.

A 2019-ben a teljes HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre, a fenntartási terv keretén belül elkészült élőhelytérképpel párhuzamosan ezt kifejezetten a jelen dokumentumban vizsgált helyi védett területre koncentrálni készítették el. A következő bekezdésekben bemutatjuk az élőhelytérképen megadott élőhely foltok rendszerbe foglalásával kialakított Natura 2000 kezelési egységeket.

Érintett kezelési egységek

Alábbiakban felsoroljuk a Gete-hegy és környéke Természetvédelmi Terület Á-NÉR élőhely-típusait, illetve megadjuk, hogy ezek közül melyik megfeleltethető a 2020-ban elkészült Natura 2000 fenntartási tervben szereplő kezelési egységeknek.

Gete-hegy és környéke TT Á-NÉR élőhelytípusai, melyek az alábbi, HUDI20018 Natura 2000 terület élőhelyeinek, illetve kezelési egységeinek feleltethetők meg:

Élőhelytípusok megfeleltetése kezelési egységeknek

Á-NÉR kód	Á-NÉR élőhelytípus	Natura 2000 kód	Natura 2000 élőhely	Kezelési egység
B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	---		KE7
G1	Nyílt homokpusztagyepék	6260*	Pannon homoki gyepék	KE7, KE9
H2	Felnyíló, és törmelékgyepék mészkedvelő lejtő	6240*	Szubpannon sztyeppék	KE1
H4	Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok	6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepék és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	KE7
H5a	Kötött talajú sztyeprétek (löss, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)	6240*	Szubpannon sztyeppék	KE1, KE7
H5b	Homoki sztyeprétek	6260*	Pannon homoki gyepék	KE7, KE9
I1	Nedves felszín természetes pionír növényzete	---		KE7
K2	Gyertyános kocsánytalan tölgyesek	91G0*	Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betuluszal</i>	KE4
L1	Mész- és melegkedvelő tölgyesek	91H0*	Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescensszel</i>	KE1, KE3
L2a	Cseres kocsánytalan tölgyesek	91M0	Pannon cseres-tölgyesek	KE1, KE3
LY2	Törmeléklető erdők	9180*	Lejtők és sziklatörmelekek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői	KE3
LY3	Bükkös sziklaerdők	9150	A <i>Cephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükkősei mészkövön	KE3
LY4	Tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők	9150	A <i>Cephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükkősei mészkövön	KE3
OC	Jellegtelen száraz, félszáraz gyepék	---		KE7, KE9
OG	Taposott gyomnövényzet	---		KE7, KE9, KE12
P2b	Galagonyás kökényes borókás száraz cserjések	---		KE2, KE3, KE4, KE9
P8	Vágásterületek	---		KE2
RB	Puhafás pionír és jellegtelen erdők	---		KE9
S1	Ültetett akácok	---		KE10
S4	Ültetett erdei és feketefenyvesek	---		KE11
S6	Nem őshonos fafajok spontán állományai	---		KE10
S7	Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok	---		KE10
T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	---		KE7, KE12
U4	Telephelyek, roncsterületek	---		KE13

Á-NÉR kód	Á-NÉR élőhelytípus	Natura 2000 kód	Natura 2000 élőhely	Kezelési egység
U7	Homok, agyag, tőzeg és kavicsbányák, digó és kubikgödrök, mesterséges löszfalak	---		
U9	Állóvizek	---		KE13
U11	Út- és vasúthálózat	---		KE13

Veszélyeztető tényezők

A fent felsorolt egyes Natura 2000 élőhely-kategóriákhoz társított veszélyeztető tényezőket a HUDI20018 Északi-Gerecse fenntartási terve alapján az alábbiakban részletezzük.

Natura 2000 élőhely-kategóriákhoz társított veszélyeztető tényezők

Natura 2000 kód	Natura 2000 élőhely	Veszélyeztető tényezők neve
6210	Meszes alapközetű félttermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)
		Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés
		Mezőgazdasági célú égetés
		Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)
		Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)
		Más földhasználatú terület lakott területté, településsé vagy rekreációs területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények átalakítása)
		Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek
		Hal- és vadállomány kezelése
		Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok
		Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)
		Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében
6240*	Szubpannon sztyeppék	Mezőgazdasági művelési mód változása (kivéve lecsapolás és égetés)
		Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)
		Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés
		Mezőgazdasági célú égetés
		Más földhasználatú terület lakott területté, településsé vagy rekreációs területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények átalakítása)
		Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek
		Hal- és vadállomány kezelése
		Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok
		Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)

Natura 2000 kód	Natura 2000 élőhely	Veszélyeztető tényezők neve
		Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében
6260*	Pannon homoki gyepek	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)
		Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés
		Mezőgazdasági célú égetés
		Ásványkitermelés (homok)
		Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)
		Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)
		Más földhasználatú terület lakott területté, településsé vagy rekreációs területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények átalakítása)
		Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek
		Hal- és vadállomány kezelése
		Vandalizmus vagy gyújtogatás
		Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok
		Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)
		Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében
		9150
Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is		
Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)		
Növényvédő szerek erdészeti használata		
Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)		
Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében		
9180*	Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői	Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
		Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is
		Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
		Növényvédő szerek erdészeti használata
		Hal- és vadállomány kezelése
		Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)
		Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében
91G0*	Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betuluszal</i>	Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
		Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is
		Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
		Növényvédő szerek erdészeti használata
		Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)

Natura 2000 kód	Natura 2000 élőhely	Veszélyeztető tényezők neve
		Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében
91H0*	Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> szel	Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
		Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is
		Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
		Növényvédő szerek erdészeti használata
		Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek
		Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)
91M0	Pannon cseres-tölgyesek	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében
		Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
		Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is
		Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
		Növényvédő szerek erdészeti használata
		Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)

Azoknak az Á-NÉR élőhely-kategóriáknak az esetében, melyek nem feleltethetők meg a fenti táblázatban szereplő Natura 2000 jelölő élőhely-kategóriákkal, a következő fejezetben felsorolt, kezelési egységekhez kötődő kezelési javaslatok érvényesek, mely kezelések esetleges elmaradása veszélyeztető tényezőként értékelhető.

Kezelési javaslatok

Az egyes élőhely-kategóriákhoz társított, felsorolt kezelési egységek megőrzéséhez, hosszútávú fenntartásához, gazdálkodáshoz köthető **általános javaslatait** a HUDI20018 Északi-Gerecse fenntartási terve alapján az alábbiakban részletezzük. Amint azt korábban láthattuk, a Gete-hegy és környéke Természetvédelmi Terület által érintett ingatlanok 85,17%-a egyúttal Natura 2000 besorolás alá is esik, így az alábbi javaslatok a helyi védett terület jelentős részére érvényesek. Tokodaltáró Község Önkormányzata és a Magyar Állam a helyi védett területet alkotó ingatlanok 73,23%-nak tulajdonosa, így a Gete-hegy és környéke TT fenntartható kezelése nagyrészt ettől a kettő tulajdonostól függ. Az egyes élőhely-kategóriákhoz rendelt **speciális előírásokat** a 2020-ban készült, helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve fektette le, ezeket itt nem részletezzük újra.

Kezelési egységek gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatai:

KE1 - Száraz tölgyes szálerdők

Megfelelő erdőgazdálkodás mellett a meglévő természeti értékek megóvása, illetve fejlesztése biztosítható. Általánosan elterjedt a természetmegőrzési területen a vágásos erdőgazdálkodás. A természetvédelmi célokat, az élőhelyek és élőlények védelmét azonban a folyamatos erdőborítás szélesebb körű alkalmazása jobban biztosíthatja. Fontos lenne, hogy a magángazdálkodók is alkalmazzák a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódokat. Azonban a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodásnak a természetbeni állapotokhoz szükséges igazodnia, nem javasolt teljes mértékben a technológiai lehetőségekhez igazítani az erdőállományt.

A térségben, különösen Nyergesújfalu erdeit érintően, folyamatosan növekszik az örökerdő üzemmódban kezelt terület nagysága és jelentős a faanyagtermesztést nem szolgáló üzemmódú erdők területe is, ami az egykorú erdőállományok táji szintű fokozatos fellazítását szolgálja.

Alapjában véve közepidős tölgyek jellemzik a kezelési egységet. Jelentős, idős állomány csak kevés van, jellemzően Bajót öreg-kő, Domonkos-hegy, Mogyorósbánya Kő-hegy, oldalában, valamint Tokod Miklós-berek környékén. Ezek megőrzése kiemelten fontos.

Javasolt az állományok egy részének sarjeredetűként való fenntartásra. Szükséges a meglévő gyepfoltok tisztásként való leválasztása és fenntartása. A korábban erdősített, de kipusztuló faállományú száraz gyepek esetében is a tisztásként való fenntartást szükséges előtérbe helyezni, újratelepítésük nem javasolt. Szintén általánosan jellemző a vadgazdálkodás erőteljes jelenléte. A jelentős vadlétszám okozta károk mellett, kiemelendő a vadetetés során a területre valószínűsíthetően bekerülő inváziós fajok okozta fenyegetettség.

KE2 - Tölgyes fiatalosok, felújítások

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A térségben, különösen Nyergesújfalu erdeit érintően, folyamatosan növekszik az örökerdő üzemmódban kezelt terület nagysága és jelentős a faanyagtermesztést nem szolgáló üzemmódú erdők területe is, ami az egykorú erdőállományok táji szintű fokozatos fellazítását szolgálja.
- Elsődleges fontosságú a gazdálkodási célú erdészeti beavatkozások és a természetvédelmi célok összehangolása. A melegkedvelő tölgyesek 91H0*, cseres tölgyesek 91M0, gyertyános tölgyesek 91G0* letermelt állományainak helyén kialakult fiatalosok és vágásterületek esetében előtérbe szükséges helyezni a jelenleg használt vágásos gazdálkodás helyett a folyamatos erdőborítást biztosító, vagy ahhoz funkciójában jobban közelítő üzemmódok és használatok alkalmazását. Javasolt üzemmódok: örökerdő-, átmeneti üzemmód. Közelíteni szükséges a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori összetételét a természetes állapotokhoz. A folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódok és használatok bevezetése a fajok és élőhelyek helyzetét nem ronthatja, nem lehet sematikusán kijelölni a közelítőnyom hálózatot, a közelítő nyom hálózat kialakítása nem eredményezheti a zárt erdőtömbök felnyílását, 1-5%-nyi erdőterület igénybevételnél többet.

- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdők felújítása esetén elsődlegesen a természetes magról történő felújítást szükséges alkalmazni, tuskózás, talajelőkészítés nem javasolt. Az erdő felújításokon a gyomirtó növényvédőszer használatát korlátozni szükséges, özönnövény fajok terjedése esetén speciális csepegetésmentes vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása alkalmazandó.
- Erdőfelújítás és pótlás során tájidegen fafaj nem használható fel.
- A közösségi jelentőségű xilofág rovarfajok és az erdőlakó denevérfajok állományának megőrzése, növelése érdekében a hagyásfák és facsoportok nem termelhetőek ki az erdőfelújítás befejeztével, természetes pusztulásukig megtartandóak.
- Az erdőneveléseket, előhasználatokat úgy kell megtervezni, hogy azok a termőhelynek nem megfelelő, vagy erdészeti tájidegen elegyfafajok, különös tekintettel az intenzíven terjedő fajok visszaszorítását, az őshonos fafajok elegyarányának az emelését, valamint az elegyesség fenntartását, növelését szolgálják.
- A tisztításokat és gyérítéseket csoportos jelleggel kell végrehajtani, kerülni kell a térben egyenletes erélyű beavatkozásokat.
- Erdészeti kártevők elleni védekezés során a védett és Natura 2000 jelölő fajok egyedei nem károsodhatnak.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése.
- A kezelési egységben kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza.
- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és zárt téri vadtartás kerülendő.
- Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni javasolt.
- A vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.

KE3 - Törmeléklejtő erdők, és sziklaerdők, molyhos tölgyes bokorerdők

Ezeken a területeken az ideális eset az erdőgazdálkodás teljes mellőzése, illetve az érintetlenség megőrzése lenne. Fatermesztést nem szolgáló erdőként való fenntartásuk mellett az egyetlen beavatkozásként a nagyvadállomány visszaszorítása javasolt.

A térségben, különösen Nyergesújfalu erdeit érintően, folyamatosan növekszik az örökerdő üzemmódban kezelt terület nagysága és jelentős a faanyagtermesztést nem szolgáló üzemmódú erdők területe is, ami az egykorú erdőállományok táji szintű fokozatos fellazítását szolgálja.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Javasolt üzemmód: faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód.
- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása szükséges (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsi-forgalomra közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, balesetmegelőzési céllal javasolt.
- Természetvédelmi célból kis kiterjedésű (lényegében csak lék méretű) foltokra kiterjedő fakitermelési beavatkozás végzése a középkorú állományok vegyeskorúsítása érdekében, illetve a már meglévő utak mentén összeroppanási fázis közelébe került, öreg erdők egy-egy foltjának kezelése érdekében lehetséges. A beavatkozások célja az állomány változatosabbá tétele, illetve a felújulási folyamat megindítása, a kitermelt faanyag pedig részben vagy egészben a helyszínen maradhat.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése az érintett nemzeti park igazgatóság közreműködésével, egyetértésével javasolt.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése.
- A kezelési egységben kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza.
- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és zárt téri vadtartás kerülendő.
- Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni javasolt.

KE4 - Bükkösök és gyertyános tölgyesek

A térségben, különösen Nyergesújfalú erdeit érintően, folyamatosan növekszik az örökerdő üzemmódban kezelt terület nagysága és jelentős a faanyagtermesztést nem szolgáló üzemmódú erdők területe is, ami az egykorú erdőállományok táji szintű fokozatos fellazítását szolgálja.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Elsődleges fontosságú a gazdálkodási célú erdészeti beavatkozások és a természetvédelmi célok összehangolása. A szubmontán bükkösök és gyertyános tölgyesek esetében előtérbe javasolt helyezni a jelenleg használt vágásos gazdálkodás helyett a folyamatos erdőborítást biztosító, vagy ahhoz funkciójában jobban közelítő üzemmódok és használatok alkalmazását. Javasolt üzemmódok: örökerdő-, átmeneti üzemmód. Közelíteni szükséges a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori összetételét a természetes állapotokhoz. A folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódok és használatok bevezetése a fajok és élőhelyek helyzetét nem ronthatja, nem lehet sematikusan kijelölni a közelítőnyom hálózatot, a közelítő nyom hálózat kialakítása nem eredményezheti a zárt erdőtömbök felnyílását, 1-5%-nyi erdőterület igénybevételénél többet.
- Fokozottan védett madárfajok fészke körül az erdőgazdálkodási tevékenységet korlátozni szükséges, úgy, hogy az ne veszélyeztesse a fészkelés sikerét.
- A használatok során a vadgyümölcsök és más elegendőfajok egyedeit az alsó és felső lombkorona szintben is kímélni kell.
- A gyérítéseket felső szintben, csoportos jelleggel, elsősorban a középátmérőt érintően kell végrehajtani, kerülni kell a térben egyenletes erélyű beavatkozásokat.
- A közösségi jelentőségű xilofág rovarfajok és az erdőlakó denevérfajok állományának megőrzése, növelése érdekében szükséges megfelelő területi kiterjedésben és térbeli elosztásban idős erdők és facsoportok fenntartása, megfelelő mennyiségű, méreteloszlású holt fa, tő- és törzsodvas fa biztosítása a gyérítések, egyéb termelések és a véghasználatok során is.
- A jellemző mikroélőhelyek közül javasolt minél többet meghagyni, facsoportokban a véghasználatok során és ezeket fent is tartani, hogy a fajok túlélése folyamatosan biztosítható legyen.
- A véghasználatok tervezése során arra kell törekedni, hogy a közösségi jelentőségű jelölő erdei élőhelytípusok esetében a korosztályviszonyok kiegyenlítették legyenek, mindig legyen idős erdő. Nem véghasználható a tíz éves erdőtervezési cikluson belül - jelölő élőhely típusonként vizsgálva több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba.
- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdők felújítása esetén elsődlegesen a természetes magról történő felújítást szükséges alkalmazni, tuskózás, talajelőkészítés nem javasolt.
- Az erdő felújításokon a gyomirtó növényvédőszer használatát korlátozni szükséges, özönnövény fajok terjedése esetén speciális csepegetésmentes vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása alkalmazandó.
- Erdőfelújítás és pótlás során tájidegen fafaj nem használható fel.
- Az erdőneveléseket úgy szükséges megtervezni, hogy azok a termőhelynek nem megfelelő, vagy erdészeti tájidegen elegendőfajok, különös tekintettel az intenzíven terjedő fajok

visszaszorítását, az őshonos fajok elegyarányának az emelését, valamint az elegyesség fenntartását, növelését szolgálják.

- A jelölő erdei élőhelyek állományaiban a tájidegen fajok elegyaránya nem növekedhet.
- Erdészeti kártevők elleni védekezés során a védett és Natura 2000 jelölő fajok egyedei nem károsodhatnak.
- A klímaváltozás már tetten érhető hatásai (bükkösök extrém magas makktermése, egészségügyi állapota; a bükkösök fokozatosan más erdővé alakulása) miatt a javasolt stratégia az erdőgazdálkodással érintett bükkösökben:

Nevelővágások esetében az alacsony relatív légnedvességet könnyebben elviselő fajok érdekében kell dolgozni; az egyes beavatkozások mértéke viszont alacsony legyen (többször kis eréllyel)

Felújítás alatt álló bükkösökben a létrejött természetes bükk újulatot kímélni, szükség szerint ápolással kell segíteni. A megjelenő egyéb fajok újulatát szintén meg kell őrizni, a nem újuló foltokat pedig kocsánytalan tölgygel, a kitérttséghez igazodóan cserrel kell kiegészíteni. Nem lehet azonban cél a bükkösök mesterséges átalakítása.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése.
- A kezelési egységben kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza.
- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és zárt téri vadtartás kerülendő.
- Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni javasolt.
- A vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.

KE7 - Mezőgazdasági tevékenységgel fenntartandó gyepterületek

Mezőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén jelenlévő Natura 2000 élőhelyek és közösségi jelentőségű fajok védelme érdekében kiemelten fontos a legeltetés és a kaszálás megfelelő természetvédelmi szabályozása. Szükséges az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési/kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a sztyepprétek és löszgyepek területén a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.
- A legeltetési területhasználatnak alapvetően extenzívnek szükséges lennie, ne haladja meg a 0,4 ÁE/ha mértéket. A gyepek megőrzését legjobban a szarvasmarhával történő legeltetés

biztosítja, de juh legeltetése is kedvező a szárazabb területeken. Elsősorban a cserjésedett részeken előnyös a kecskével való legeltetés. Lóval való legeltetés csak alacsony állatlétszámmal, 0,2 ÁE/ha, javasolható a fokozott taposás és intenzív legelés miatt.

- A kezelési egységben a természetvédelmi szempontból kedvező gypszerkezetet negatívan befolyásoló agrotechnikai művelet - felületés, általános vegyszeres gyomirtás, műtrágyázás, fogasolás, tárcsázás, hengerezés, gypszellőtetés, kiszántás - nem végezhető. A gyepek megóvása érdekében felázott talajon kerülni kell a munkavégzést, és a tűzvédelem céljából történő felszántást.

- Kaszálásos hasznosítás esetén évi egyszeri kaszálás lehetséges, június 15 után, az időpont az aktuális vízállapot és a területen levő jelölő fajok igényeinek figyelembe vételével módosulhat a Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetve.

- A kaszálás során biztosítani kell a legalább 10 cm-es tarlómagasságot, a mozaikosságot és a megfelelő méretű kaszálatlan területek fenntartását.

- A gyepekben jelen levő idegenhonos cserjés és fás állományok visszaszorítása szükséges a jelölő élőhelyek megóvása érdekében, míg őshonos cserjék és őshonos méretes fák hagyása javasolt. Ezeken a területeken az inváziós növényfajok visszaszorítása kiemelten fontos (pl a kiterjedtebb *Solidago* foltoké), vegyszeres kezelések azonban kerülendők (természetvédelmi engedély szükséges), selyemkóró, bálványfa irtása esetén csöppenésmentes vegyszerkijuttatás lehetséges, tisztító, sokkoló kaszálás és legeltetés javasolt.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, mivel a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja a gyepes jelölő élőhelyeket.

- A kezelési egységben kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza.

- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.

- Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és zárt téri vadtartás kerülendő.

- Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni javasolt.

- Vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.

KE9 - Őshonos fafajú rontott erdők

A térségben, különösen Nyergesújfalu erdeit érintően, folyamatosan növekszik az örökzöld üzeműben kezelt terület nagysága és jelentős a faanyagtermesztést nem szolgáló üzemű erdők területe is, ami az egykorú erdőállományok táji szintű fokozatos fellazítását szolgálja.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdők felújítása esetén elsődlegesen a természetes magról történő felújítást szükséges alkalmazni, tuskózás, talajelőkészítés nem javasolt. Az erdő felújításokon a gyomirtó növényvédőszer használatát korlátozni szükséges, özönnövény fajok terjedése esetén speciális csepegetésmentes vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása alkalmazandó.
- Erdőfelújítás és pótlás során tájidegen fafaj nem használható fel.
- A közösségi jelentőségű xilofág rovarfajok és az erdőlakó denevérfajok állományának megőrzése, növelése érdekében a hagyásfák és facsoportok nem termelhetőek ki az erdőfelújítás befejeztével, természetes pusztulásukig megtartandóak.
- Az erdőneveléseket, előhasználatokat úgy kell megtervezni, hogy azok a termőhelynek nem megfelelő, vagy erdészeti tájidegen elegyfafajok, különös tekintettel az intenzíven terjedő fajok visszaszorítását, az őshonos fafajok elegyarányának az emelését, valamint az elegyesség fenntartását, növelését szolgálják.
- A tisztításokat és gyérítéseket csoportos jelleggel kell végrehajtani, kerülni kell a térben egyenletes erélyű beavatkozásokat.
- Erdészeti kártevők elleni védekezés során a védett és Natura 2000 jelölő fajok egyedei nem károsodhatnak.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése.
- A kezelési egységben kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza.
- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és zárt téri vadtartás kerülendő.
- Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni javasolt.
- Vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.

KE10 – Akácok

Nem üzemtervezett területeken az akácok állományokat vissza szükséges szorítani, gyepterületet, vagy őshonos facsoportokat javasolt helyükön kialakítani és fenntartani. A gazdálkodás a környező jelölő élőhelyeket, valamint a jelen lévő védett és jelölő fajokat nem károsíthatja. A

területen a lágyszárú inváziós fajok visszaszorítása a környező jelölő élőhelyek megóvása érdekében fontos feladat.

A térségben, különösen Nyergesújfalu erdeit érintően, folyamatosan növekszik az örökerdő üzemmódban kezelt terület nagysága és jelentős a faanyagtermesztést nem szolgáló üzemmódú erdők területe is, ami az egykorú erdőállományok táji szintű fokozatos fellazítását szolgálja.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Gazdálkodói szándék esetén javasolt az akácos állományok őshonos fajokkal történő szerkezetátalakítása.
- Azon akácos állományrészek esetében, melyek őshonos faállománytípussal jellemezett erdőrészekben találhatóak, a nevelővágások és a felújítások során az állományrészek őshonos fafajokkal történő felújítását szükséges biztosítani.
- A cserjésekben megjelent akácos állományok nem erdőtervezhetőek, visszaszorításuk és a területek tisztásként való megőrzése szükséges.
- Az erdőrészek területén elegyfajokkal vegyes cseres-kocsánytalan tölgyes, meredekebb északi oldalon gyertyános kocsánytalan tölgyes állományok kialakítását javasolt hosszú távon célul kitűzni. Az átalakítás első lépésében előerdei fafajokól kialakított juharos-hársas-szules-lágy lombos állományok létrehozása is lehetséges.
- A fakitermelést megelőzően az akáctörzsek kezelésére vegyszeres injektálás is alkalmazható. A töelválasztás csak az egyedek pusztulása után történhet meg.
- Az akácos vágásterületeken a fakitermelést követően a kivágott akácok sarjainak utókezelése, szükség esetén vegyszeres technológiával.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza.
- A vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.

KE11 – Fenyvesek

A gazdálkodás a környező jelölő élőhelyeket, valamint a jelen lévő védett és jelölő fajokat nem károsíthatja. A területen az idegenhonos inváziós fajok visszaszorítása a jelölő fajok, ill. a környező jelölő élőhelyek megóvása érdekében fontos feladat. A fenyves állományok átalakítása javasolt, akár alátelepítéssel is. A térségben, különösen Nyergesújfalu erdeit érintően, folyamatosan növekszik az örökerdő üzemmódban kezelt terület nagysága és jelentős a

faanyagtermesztést nem szolgáló üzemmódú erdők területe is, ami az egykorú erdőállományok táji szintű fokozatos fellazítását szolgálja.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Gazdálkodói szándék esetén javasolt a fenyves állományok őshonos fajokkal történő szerkezetátalakítása az erdőgazdálkodóval egyeztetett ütemben és módon.
- Azon fenyves állományrészek esetében, melyek őshonos faállománytípussal jellemezett erdőrészekben találhatóak, a nevelővágások és a felújítások során az állományrészek őshonos fajokkal történő felújítását szükséges biztosítani.
- Az erdőrészek területén elegyfajokkal vegyes cseres-kocsánytalan tölgyes, meredekebb északi oldalon gyertyános kocsánytalan tölgyes állományok kialakítását javasolt hosszú távon célul kitűzni. Az átalakítás első lépésében előerdei fajokból kialakított juharos-hársas-szules-lágy lombos állományok létrehozása is lehetséges.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése.
- Vadgazdálkodási létesítmények csak úgy alakíthatóak ki, hogy ne okozzák a környező Natura 2000 jelölő élőhelyek károsodását.

KE12 - Szántók, kiskertek

A szántóterületek esetében cél, hogy az ott folytatott mezőgazdasági termelés a környező, természetvédelmi szempontból értékes területeket, illetve a szántókon táplálkozó fajokat ne veszélyeztesse, ennek érdekében szükséges az élővilágra potenciálisan veszélyt jelentő növényvédőszer használatok minimalizálása, valamint a vízháztartási viszonyok megőrzése. Az erdők belsőbb területeire eső szántók, vadföldek esetében természetvédelmi szempontból célként javasolható a visszagyepesítés, spontán gyepesedéssel, vagy lucerna vetést követő gyepesedéssel.

Vadföldek esetében a vegyszerhasználat csak inváziós fajok irtása esetén összeegyeztethető a természetvédelmi célokkal. Fontos a kezelési egységben az inváziós növényfajok megjelenésének megakadályozása. Energetikai ültetvény kialakítása a természetvédelmi célokkal nem összeegyeztethető, ezen ültetvények területe védett és Natura 2000 jelölő állatfajoknak nem szolgál táplálkozóhelyül.

Mezőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- a szántó művelési ágban nyilvántartott területeken vissza szükséges szorítani a kemikáliák használatát

- a belsőbb területek visszagyepesítése javasolt hosszú távon a potenciális vegetációnak megfelelő gyepkeverékkel, lucerna vetést követő gyepesedéssel, spontán gyepesedéssel
- amennyiben a tartós gyepként hasznosított szántóterület feltöresre kerül, úgy azt augusztus-szeptember hónapokban javasolt megtenni

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza
- Vadetetés során ki kell zárni az inváziós növények bekerülését a területre

KE13 – Mesterséges létesítmények

A kezelési egységben a környező élőhelyeket potenciálisan fertőző inváziós fajok visszaszorítását szükséges elvégezni.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A vadgazdálkodási és a természetvédelmi célok összehangolása javasolt a természeti értékek megőrzése érdekében.
- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni javasolt

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- szükséges a vízgazdálkodási és a természetvédelmi célok összehangolása a természeti értékek megőrzése érdekében

A fenntartási terv nemzeti és vármegyei keretei

A helyi önkormányzatok természetvédelemmel összefüggő feladatkörét a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben foglaltakon túlmenően az alábbi stratégiai dokumentumok is meghatározzák:

Az Országgyűlés által elfogadott **5. Nemzeti Környezetvédelmi Programban (2021-2026)** foglaltak szerint a természet- és tájvédelem vonatkozásában az alábbiakat irányozza elő az önkormányzatok illetve társadalmi és gazdasági szereplők tekintetében:

- A tervezett, illetve szükségessé váló helyi védetté nyilvánítási eljárások lefolytatása;
- A Natura 2000 fenntartási tervekben lévő gazdálkodási és területhasználati előírások figyelembevétele;
- A vármegyei területi tervekben a természet- és tájvédelmi szempontok érvényesítése;
- Részvétel az egyedi tájértékek kataszterezésében és megőrzésében;
- Együttműködés a helyi gazdálkodókkal a tájvédelmi célok megvalósításában;
- Az inváziós növény- és állatfajok terjedésének megelőzése, visszaszorítása.

A **Nemzeti Természetvédelmi Alapterv** az alábbi településrendezési eszközöket rögzíti:

A településrendezési eszközök mellett a településkép-védelem biztosítására új szabályozási elemeket vezetett be a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény (településképi önkormányzati rendelet, településképi arculati kézikönyv). A jogalkotó célja a települések jellegzetes és értékes építészeti arculati értékeinek megóvása, mindezt a helyi nyilvánosság bevonásával előkészítve. A nemzeti park igazgatóságok adatszolgáltatással és véleményezéssel segítik a táji örökség védelmét szolgáló szempontok integrálását a településkép-védelem eszközrendszerébe.

Fő cselekvési irányok:

- A területrendezés és településrendezés során tájkarakter alapú tájosztályozási rendszeren alapuló tájkarakter-védelem megvalósítása, tájkarakter egységekre vonatkozó minőségi célkitűzésekből következő területhasználati követelmények meghatározása. A tájkarakter alapú tervezés bevezetése.
- A terület- és településrendezés számára, a táji- és a településképi arculati kézikönyvek számára információ szolgáltatása a tájjelleg/tájkarakter megőrzendő és rehabilitálandó elemeiről.
- A tájvédelmi szempont érvényesítése vármegyei szinten.
- A települési arculati kézikönyvek jogi szabályozásának megerősítése a külterületre vonatkozóan.

Komárom-Esztergom megye III. Környezetvédelmi Programja (2014-2020) időbeli hatálya ugyan már lejárt, de – újabb hatályos terv nem lévén – az alábbiakban összefoglaljuk a legutóbbi programban javasolt teendőket, melyek teljesen vagy részben önkormányzati felelősségi körbe sorolhatók:

- A Gerecse Natúrpark tájkarakterének megőrzése, szolgáltatásainak fejlesztése;
- A természeti és környezeti értékek bemutatását szolgáló fejlesztések, programok megvalósítása, lehetőség szerint életciklus-csoportok szerint differenciálva, az erdei óvoda és iskola intézmények, valamint a természet- és Környezetvédelmi oktatóközpontok szerepének erősítése ezen tevékenységekben;
- A falusi és vidéki szálláshelyek ökoturisztikai igényeknek megfelelő fejlesztése, speciális ökoszálláshelyek kialakítása. Vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése;
- Környezetbarát- és tömegközlekedési módok használatának ösztönzése, elősegítése;
- Hagyományos és helyi termékek előállítása, márkatermékként való terjesztése, helyi sajátosságokhoz igazodó rendezvénykínálat fejlesztése (pl. környezetbarát gazdálkodást bemutató programok), komplex szolgáltatás-csomagok kialakítása a különböző célcsoportoknak;
- Közönségkapcsolatok fejlesztése (sajtócikk, tévéműsor, könyv stb.), korszerű informatikai és kommunikációs eszközökre épülő tájékoztató, látogatói információs hálózat kialakítása és működtetése;
- Irányelvek és etikai kódexek kialakítása, terjesztése a helyi értékek megőrzése érdekében;
- Öko-szemléletű minőségbiztosítási rendszer kiépítése, nemzeti parki termékek körének bővítése, natúrparki termékek rendszerének bevezetése.

A településrendezési eszközök fenntartással összefüggő vonatkozásai

Tokodaltáró Község Önkormányzatának a településkép védelméről szóló 14/2019. (VIII.16.) önkormányzati rendelete az 1. mellékletében közzéteszi Tokodaltáró helyi területi védelem alatt álló területeinek jegyzékét, köztük a táj- és településképvédelmi, illetve tájkarakter megőrzése szempontjából értékes ingatlanokat. Ezek a jelen dokumentum 1. mellékletében megcsillagozva kerültek megjelölésre. A helyi természetvédelmi területen túlmenően védett parkként jelzi a rendelet a 2455 hrsz-ú sporttelepet is.

A 14/2019. (VIII.16.) önkormányzati rendelet 3. melléklete térképen határolja körbe a védett parkot és a gyurgyalag lelőhelyet. A rendelet 6. melléklete felsorolja a természet- és tájvédelmi szempontú kijelöléssel érintett területeket, így a Natura 2000 területeket, az Országos Ökológiai

Hálózat ökológiai folyosó övezetébe sorolt területeket, valamint a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeket. Egyedi tájértéket nem nevesít a melléklet.

A 14/2019. (VIII.16.) önkormányzati rendelet 7. melléklete tételesen felsorolja az idegenhonos, inváziós növényfajokat.

A vonatkozó önkormányzati rendeletek alapján meghatározható feladatok:

- A felsorolt tájképvédelmi területek jelen állapotát bemutató fényképes állapotértékelési dokumentáció elkészítése;
- Az inváziós növényfajokkal fertőzött területek felmérése;

A fenntartás keretében javasolt főbb intézkedések

A fenntartási javaslatok kidolgozása során figyelembe vettük a HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervéből azokat az előírásokat, melyek jelen vizsgálat tárgyát képező területre is érvényesek lehetnek, illetve a Gete-hegy és környéke TT természetvédelmi kezelési tervét. Az alább felsorolt javaslatok megvalósítása által lehet biztosított a Gete-hegy és környéke TT hosszútávú fenntartása.

Invazív fajok

- Az erdei élőhelyek állományaiban előtérbe szükséges helyezni a folyamatos erdőborítást biztosító, vagy ahhoz funkciójában jobban közelítő használatok (pl. lékes felújítás) alkalmazását. Kerülni kell a tarvágást, a talaj mélységi előkészítést (mélyszántás), melyek melegágyai az invazív fajok gyors terjedésének.
- Nem véghasználható a tíz éves erdőtervezési cikluson belül – Natura 2000 jelölő élőhely típusonként vizsgálva – több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba.
- A Natura 2000 jelölő erdei élőhelyek állományaiban a tájidegen fafajok elegyaránya nem növekedhet.
- Az erdőgazdálkodás során olyan művelések alkalmazandók, amelyek a lágyszárú özőnfajok állományainak kialakulását megakadályozzák, valamint szükséges a már meglevő állományok termésérlelésének megakadályozása az ültetvény erdőkben.
- Természetes-, természetyszerű- és származék természetességi állapotú erdők felújítása esetén elsődlegesen a természetes magról történő felújítást szükséges alkalmazni, tuskózás, talajelőkészítés nem javasolt, mivel ez melegágya az invazív fajok gyors elterjedésének.
- Erdőfelújítás és pótlás során tájidegen fafaj nem használható fel ott, ahol korábban nem tájidegen fafaj alkotta az erdőt.

- Az erdők elő- és véghasználata során az idegenhonos növények eltávolítása kívánatos (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- Nem üzemtervezett területeken az akácos állományokat vissza szükséges szorítani, gyepterületet, vagy őshonos facsoportokat javasolt helyükön kialakítani és fenntartani.
- A vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.
- A selyemkóró, kanadai aranyvessző, fehér akác, bálványfa, fekete fenyő, erdei fenyő, által veszélyeztetett jelölő gyeptársulások megóvása a degradációtól, az intenzíven terjedő, inváziós fajok terjedésének megállítása, állományaik csökkentése.
- A gyepekben jelen levő idegenhonos cserjés és fás állományok visszaszorítása szükséges a jelölő élőhelyek megóvása érdekében, míg őshonos cserjék és őshonos méretes fák hagyása javasolt. Ezeken a területeken az inváziós növényfajok visszaszorítása kiemelten fontos (pl a kiterjedtebb *Solidago* foltoké), vegyszeres kezelések azonban kerülendőek (természetvédelmi engedély szükséges), selyemkóró, bálványfa irtása esetén csöppenésmentes vegyszerkijuttatás lehetséges, tisztító, sokkoló kaszálás és legeltetés javasolt.
- Inváziós növényfajokkal erősen fertőzött gyeptársulások sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor indokolt a virágzási időszakban.
- A lekaszált inváziós növényeket el kell távolítani a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
- A területen áthúzódó nagyfeszültségű villanyvezetékek fenntartása során előzetesen egyeztetni szükséges a Duna-IPoly Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival. A biztonsági sávok fenntartó kezelése nem károsíthatja a jelölő élőhelyeket (pl. inváziós fajok vegyszeres kezelés nélküli, sarjadzást elősegítő mechanikus visszaszorítása nem javasolt).

Illegális motorozás

- Fontos az élőhelyeket veszélyeztető egyéb tevékenységek (pl.: gépjármű forgalom, crossmotorozás, quad) megszüntetése, a jogilag nem létező, de kijárt földutak felszámolása.
- Az illegális gépjármű-közlekedés fokozottabb ellenőrzése javasolt a kritikus időszakokban.
- A technikai sporttevékenységek által különösen érintett Tokodaltáró hrsz. 0215/1 ingatlan esetében kiemelten fontos az illegális gépjármű-közlekedés fokozottabb ellenőrzése, hiszen a terület a Gerecsében nem gyakori védett fajok állományának nyújt élőhelyet, amit jelentős mértékben veszélyeztetnek az illegális sporttevékenységek.
- A homokbánya területén botanikai szempontból semmiképpen nem indokolt a motocross pályaként való hasznosítás.

Illegális hulladéklerakás

- Fontos az élőhelyeket veszélyeztető illegális hulladéklerakás megszüntetése, melynek érdekében meg kell vizsgálni az alkalmazható módszereket, majd a lehetőségekhez képest minél több módszer alkalmazásával kell megvalósítani a védekezést. Ilyen módszerek lehetnek az erdészeti utak sorompóval történő lezárása, vadkamerák kihelyezése korábban ismertté vált, rendszeresen használt illegális hulladéklerakó helyszíneken az elkövetők azonosítása érdekében.
- Rendszeres időközönként (maximum évente egyszer) az illegális hulladéklerakókat fel kell számolni, a hazai jogszabályi előírásoknak megfelelően – amennyiben az elkövető nem ismert – a terület tulajdonosának gondoskodnia kell a védett területen található hulladékhalmok elszállításáról, kezeléséről.
- Jelentős gyakoriságú illegális hulladéklerakás esetében indokolt önkormányzati „zöld kommandó” felállítása Magyarország más településein alkalmazott módszerekhez hasonlóan az illegális hulladékhalmok lerakóinak azonosítását megvalósító vizsgálatra.

Horgászat, vadászat

- Kijelölt horgászati vízterület nincs Tokodaltáró közigazgatási területén.
- Alkalmi és szabályozatlan horgászati tevékenység zajlik (alkalmas vízviszonyok idején) a bányaterület vízállásaiban. E tevékenység lehetőség szerint kerülendő, annak szennyező és zavaró hatásai miatt.
- A vadat vonzó és az élőhelyeket ténylegesen károsító, nem állományszabályozási célú vadászati objektumok (sózó, etető) eltávolítása a Natura 2000 jelölő élőhelyek területéről. A területen a vadlétszámot olyan szinten szükséges tartani, hogy az a külön vadvédelem nélküli erdőfelújítást ne gátolja, valamint ne okozza a gyepek degradációját.
- A tervezési területre nem őshonos vadfaj telepítése kerülendő a területen.
- A tervezési területen mesterséges vadtenyésztési tevékenység végzése nem javasolt.
- A tervezési területen kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható vadfajok populációinak (elsősorban csülkös vadfajok) növekedését okozza.
- A tervezési területen működtetett etetők, szórók 50 m-es körzetében a használatukból származó gyomosodást évi legalább kétszeri kaszálással javasolt felszámolni.
- A vadászat és vadgazdálkodás következtében keletkező hulladékot (pl. töltényhüvely, zsák, kötözőzsinór, fólia stb.) a vadászterületről történő folyamatos eltávolítása kívánatos.
- A közösségi jelentőségű jelölő gyepek kímélendők, gépjárművekkel történő közlekedés céljára a jogszerűen kialakított földutak igénybevétele kívánatos.
- Agyaggalamb-lövészet a közösségi jelentőségű jelölő gyepek területén nem javasolt tartani.
- A tervezési területen a vadlétszámot jelentősen csökkenteni szükséges, annak érdekében, hogy a gyepterületekben, erdőfelújításokban mennyiségi vadkár ne keletkezzen.

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, mivel a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja a gyepes jelölő élőhelyeket.
- A tölgymakk terjesztésében jelentős szerepet játszó szajkó (*Garrulus glandarius*) állományát kímélni javasolt.
- A vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.
- Az erdők belsőbb területeire eső vadföldek esetében természetvédelmi szempontból célként javasolható a visszagyepesítés, spontán gyepesedéssel, vagy lucerna vetést követő gyepesedéssel.

Természetvédelmi monitoring (invazív fajok, védett fajok)

- A Natura 2000 területen rendszeresen felmérésre kerülnek az NBmR keretein belül az állami természetvédelem által kijelölt védett növény- és állatfajok.
- A Natura 2000 területeken a legutóbb 2018-ban elkészült élőhelytérkép 10-12 évvel később esedékes megújítása során kiemelt figyelmet kell fordítani az inváziós növények elterjedésére.
- Javasolt a védett növényfaj populációk alakulásának nyomon követése.
- Javasolt az inváziós fajok esetleges terjedésének monitorozása 3 évente.

Hatósági és információs táblák kihelyezése

- A helyi védettséget élvező terület széleinél, a bevezető földutak mentén indokolt figyelmeztető, információs táblák felállítása, melyek mutatják a helyi védett terület határait, az ott tartózkodásra vonatkozó legfontosabb szabályokat, beleértve a növekvő mértékű illegális sporttevékenység (elsősorban crossmotorozás) szankcionálásáról szóló információkat. Röviden ajánlott ismertetni a terület jelentőségét, látnivalóit elsősorban a gyakran látogatott helyszínek, túraútvonalak mentén.
- A Tokodaltáró hrsz. 0215/1 ingatlanra bevezető legális és illegális földutak mellett kiemelten indokolt az előző bekezdésben részletezett információs táblák kihelyezése az ingatlanon található, a Gerecsében nem gyakori védett fajok állományának hosszútávú megőrzése, fenntartása érdekében.

Együttműködés az állami természetvédelemmel

- A Natura 2000 besorolás alá eső gyepes és az ezeken található közösségi jelentőségű fajok védelme érdekében kiemelten fontos a legeltetés és a kaszálás megfelelő természetvédelmi szabályozása. Szükséges az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési/kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a sztyeprétek és löszgyepes területén a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében. A legeltetési/kaszálási rendszer kialakítását a Duna-Ipoly NPI munkatársaival egyeztetni szükséges azok bevezetése előtt.

- Fokozottan védett vagy/és Natura 2000 jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. Ennek egyeztetése minden esetben a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival.
- A területen áthúzódó nagyfeszültségű villanyvezetékek fenntartása során előzetesen egyeztetni szükséges a Duna-Ipoly NPI munkatársaival. A biztonsági sávok fenntartó kezelése nem károsíthatja a jelölő élőhelyeket (pl. inváziós fajok vegyszeres kezelés nélküli, sarjadzást elősegítő mechanikus visszazorítása nem javasolt).
- Elsődleges fontosságú a gazdálkodási célú erdészeti beavatkozások és a természetvédelmi célok összehangolása. Ennek érdekében az erdőgazdálkodóknak a Natura 2000 jelölő élőhelyek esetében kötelező, míg a Natura 2000 besorolás alá nem eső, de helyi védeltséget élvező erdők esetében indokolt egyeztetni az erdőgazdálkodási terveket a természetvédelmi hatósággal.
- Vadászati létesítmények elhelyezése csak a természetvédelmi kezelővel (Natura 2000 besorolású élőhelyeken a DINPI-vel, azokon kívüli élőhelyeken az önkormányzattal) egyeztetett helyen és módon javasolt.
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- A legelő állatok éjszakázó helyeinek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a Duna-Ipoly nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
- A védett területeken a művelési ágak megváltoztatásakor figyelembe kell venni a természetvédelem érdekeit.

A fenntartás anyagi keretei

A táji és természeti értékek megóvása, fenntartása érdekében az éves költségvetési tervekben rögzíteni szükséges azon forrásokat, amelyek biztosítása elengedhetetlen legalább a szinten tartáshoz, a legfontosabb károsító folyamatok megállításához.

A felsorolt intézkedések költségvonzata nehezen becsülhető indikatív ajánlatok hiányában, de az első években minimálisan 1.000.000,- Ft/év nagyságrendben határozható meg.

A fenntartás társadalmi vonatkozásai

Tokodaltáró Község Önkormányzata a kiemelkedő jelentőségű természeti értékeinek megóvása érdekében az alábbi társadalmi, szakmai szervezetek együttműködésére számíthat:

- Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (Budapest)
- Gerecse Natúrpark (Tata)
- Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület (Baj)

- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Komárom-Esztergom Vármegyei Helyi Csoportja (Tata)

Az együttműködést célszerű formális keretekkel is megerősíteni, rögzítve abban az elvégzendő feladatokat, és azok ellentételezését.

A fenntartás monitorozása, felülvizsgálata

A fenntartási tervben foglalt feladatokat célszerű 5 éves időszakra vonatkozóan meghatározni, és azok teljesüléséről 5 évente a Képviselő-testület előtt beszámolni.

Tata, 2025. március 18.

Dr. Musicz László
ügyvezető igazgató
*okl. építőmérnök – humánökológus
környezet- és természetvédelmi szakértő*

Mellékletek

1. Védetté nyilvánított ingatlanok jegyzéke

(forrás: Nemzeti Jogszabálytár)

**Jelölés: A településkép védelméről szóló 14/2019. (VIII.16.) önkormányzati rendeletben is szerepeltetett helyi jelentőségű természetvédelmi szempontú oltalom alatt álló ingatlanok*

HRSZ	Művelési ág	Nagyság	Tulajdonos	Natura 2000
0190/14*	legelő	0,3709	Molnár József	✓
0190/15*	Kivett vízmosás	0,3770	Magyar Állam	✓
0190/17*	Kivett agyaggödör	2,4936	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0190/18*	Kivett agyaggödör	0,4324	Farkas Bernadett	✓
0190/19*	Kivett agyaggödör	1,0413	Farkas Bernadett	✓
0190/21*	legelő	4,0166	Farkas Lajos	✓
0190/22	legelő	0,3965	Magyar Állam	✓
0190/23	legelő	6,3215	Farkas Bernadett	✓
0191*	legelő	1,7761	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0192*	Erdő, anyaggyödör	88,9868	Magyar Állam	✓
0193/1	Erdő, anyaggyödör, vízfolyás, legelő	42,0511	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0193/2	Kivett hulladéktelep	8,6396	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0194*	Kivett út	0,9357	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0195/2*	Kivett, út	0,2176	Tokodaltáró Község Önkormányzat	✓
0210/3*	legelő	0,1076	Nelhiebel Balázs és N, László	0
0210/4*	Kivett vízmosás	1,5519	Magyar Állam	0
0210/5*	legelő	1,1006	Nelhiebel Balázs Ferenc	0
0210/6*	Szántó	0,5418	Robotka János	0
0215/1*	Anyagbánya, legelő	17,1437	Kutenics Zoltán	✓
0216	Kivett út	0,2342	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
0219/2	Kivett vízfolyás	0,1550	Magyar Állam	0
0220/2	Kivett árok	0,3560	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
5670	legelő	2,1490	Papp Rudolf	0
5677*	szántó	0,6426	Dr. Kálmán Petra Andrea	0
5680	szántó	0,4696	Farkas Lajos	0

HRSZ	Művelési ág	Nagyság	Tulajdonos	Natura 2000
5683*	szántó	0,1535	Pata Józsefné	0
5686*	szántó	0,6878	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5703*	Kivett zártkerti művelés alól kivett terület	0,0597	Farkas Lajos	0
5704	kert	0,0407	Farkas Lajos	0
5705	szántó	0,4303	Farkas Lajos	0
5706/1*	szántó	1,2840	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5706/2*	szőlő	0,0228	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5706/4*	szántó	0,0545	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5706/5*	szántó	0,3843	Estéli Mártonné	0
5717	szőlő	0,0866	Magyar Állam	0
5720	szántó	0,3722	Dr, Kálmán Andrea Petra	0
5727*	Kivett anyagbánya	1,9308	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
5733	kert	0,0510	Farkas Lajos	0
5734	kert	0,0234	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5737	kert	0,0521	Tóth István	0
5738	kert	0,0927	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
5741	szántó	0,7095	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5752*	szőlő	0,0258	Magyar Állam	0
5755*	kert	0,0327	Magyar Állam	0
5756*	szántó	0,4042	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5762	kert	0,0955	Farkas Lajos	0
5765	szántó	0,8994	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5774	Kert, szőlő	0,1192	Farkas Lajos	0
5777	kert	0,1123	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5778	Szántó, szőlő	0,2426	Farkas Lajos	0
5781	szántó	1,7780	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5795	kert	0,0450	Farkas Lajos	0
5796	Legelő, szőlő	0,4035	Farkas Lajos	0
5798/1	legelő	0,5895	Muzslai Jánosné	0
5798/2	Kivett közút	0,0389	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
5799	kert	0,0532	Muzslai Jánosné	0
5800	kert	0,0213	Magyar Állam	0
5801	Szőlő, kert	0,1969	Dr Kálmán Petra Andrea	0
5802/1	szántó	7,5833	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5802/2	szántó	1,0730	Farkas Lajos	0
5803	szántó	0,0533	Magyar Állam	0
5838	Szőlő, legelő	0,2863	Farkas Lajos	0
5841/1	legelő	0,1327	Farkas Lajos	0
5841/2	szőlő	0,2776	Farkas Lajos	0

HRSZ	Művelési ág	Nagyság	Tulajdonos	Natura 2000
5842/2	szántó	2,1155	Nelhiesel Balázs Ferenc	0
5847*	Kivett közút	0,1912	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
Összesen		205,7155		